

6.6.2014

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry
toiminnanjohtaja Mari Ahonen-Walker
Asemapäällikönkatu 1
00520 Helsinki
tyopajayhdistys@tpy.fi
www.tpy.fi

OKM/27/010/2014: Lausunto HE oppivelvollisuuslaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry (TPY) kiittää mahdollisuudesta lausua oppivelvollisuusiän nostamista koskevasta hallituksen esityksestä. Tässä TPY:n lausunnossa käsitellään yksinomaan lakia oppivelvollisuudesta, eikä siihen sidoksissa olevia muita säädöksiä. Lausunnossa ei myöskään oteta kantaa, tulisiko oppivelvollisuudesta säätää lakiehdotuksen mukaisesti koko ikäluokkaa koskien, vaan ainoastaan nostetaan esiin esityksestä **huomioita työpajatoimijoiden ja koulutuksenjärjestäjien nykyisestä ja mahdollisesta yhteistyöstä tulevaisuudessa**. Lausunnon viimeisellä sivulla on OKM:n edellyttämä yhteenveto lausunnon keskeisestä sisällöstä.

Työpajojen ja koulutuksenjärjestäjän yhteistyö

Työpajojen näkökulmasta esityksestä nousee joitakin huomioita. Kuten lakiesityksen taustoituksessa todetaan, **työpajat ovat jo pitkään toimineet paikallisesti koulutuksenjärjestäjien kumppaneina niin perusopetuksessa kuin toisen asteen koulutuksessa**. Yli 80% työpajoista tekee oman ilmoituksensa mukaan yhteistyötä peruskoulujen kanssa ja yli 95% ammatillisten oppilaitosten kanssa. Noin 40% työpajoista on myös säännöllistä yhteistyötä lukion kanssa. Työpajojen ja koulutuksenjärjestäjien yhteistyöllä on monia, paikallisia tarpeista lähteviä muotoja ja pääsääntöisesti niiden välinen yhteistyö on sopimuksellista.

Monet työpajat ovat **tunnistaneet työpajojen oppimisympäristön yhteistyössä oppilaitosten kanssa**. Tunnistamisella tarkoitetaan sen selvittämistä, mitä työpajoilla voidaan oppia, ja käytännössä tämä tehdään vertaamalla työpajaympäristöä ja sen tarjoamia työtehtäviä voimassa olevien opetussuunnitelmien perusteisiin. Tunnistamistyön tueksi on kehitetty **erilaisia työvälineitä**, joista eräs keskeisimmistä on ammatillisen erityisoppilaitoksen kanssa kehitetty opetussuunnitelmapohjainen suunnittelutyökalu OSSU¹. OSSUja on olemassa yhteensä 19 ammattialalle yhteensä 74 eri ammattiin, sekä myös valmentavaan ja valmistavaan koulutukseen. OSSuja voidaan käyttää työpajoilla monin eri tavoin, kuten oppimisympäristöjen analysointiin ja osaamista kerryttävien tehtävien tunnistamiseen, valmennusjaksojen suunnitteluun, seurantaan ja arviointiin, kertyvän osaamisen dokumentaatioon sekä erilaisten yksilöllisten koulutus- ja työelämäpolkujen suunnitteluun.

Lakiesityksen taustoituksessa (s. 40-41) todetaan, että usein olisi mahdollista työpajojen käyttö ammatillisen koulutuksen työssäoppimisen ympäristönä. TPY katsoo, että ammatillisen koulutuksen osalta työpajojen ja koulutuksen järjestäjien **yhteistyö on nykyisellään tätä paljon monimuotoisempaa**. Työpajan työvaltaista oppimisympäristöä voidaan käyttää **työssäoppimisympäristön lisäksi laajasti myös ATTO-aineiden sekä ammatillisten ja vapaavalintaisten tutkinnon osien toteuttamisessa**. Työpajoilla toteutetaan **näiden lisäksi arjen- ja elämänhallintaa tukevia jaksoja sekä oppisopimuskoulutusta ja tuotantokoulutoimintaa**. Kaikki opiskelijoiden opintojen etenemistä tukevat työmuodot toteutetaan luonnollisesti yhteistyössä paikallisen koulutuksenjärjestäjän kanssa.

¹ http://www.tpy.fi/mita_me_teenme/hankkeita/ammattiosaamista-valityomarkkino/opinnollistamisen-tyokalut/

Esityksen taustoituksessa (s. 40-41) todetaan edelleen, että mikäli opiskelijan opiskelut eivät edisty toivotusti, voitaisiin nuoren ammatillista koulutusta toteuttaa työvaltaisena esimerkiksi opinnollistetussa työpaikaympäristössä. Tämä on mahdollista, mutta suurin hyöty kaikille saataisiin, mikäli **siirtymä työpajalle tapahtuisi joustavasti opetuksen yksilöllistämisen hengessä**, ja mielellään jo vaiheessa, jolloin opintojen eteneminen ei ole merkittävästi hidastunut, eikä keskeytysvaara olisi välitön. Työpaja ei saa olla viimeinen vaihtoehto, vaan yksi tasavertainen **oppimisympäristö, jossa esimerkiksi tekemällä oppijoilla on mahdollisuus edetä opinnoissaan tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti**. Työvaltaisen oppimisympäristön lisäksi työpajat voivat tarjota vahvaa yksilöllistä tukea sitä tarvitseville.

Ammatillisten opintojen ohella esityksessä **korostuu valmistavan ja valmentavan koulutuksen ja työpajojen yhteistyö**. Esityksen mukaan työpajat voivat toimia valmistavien koulutusten oppimisympäristöinä, jolloin osa tai osia valmistavasta koulutuksesta suoritettaisiin työpajalla. TPY huomauttaa, että työvaltaisen oppimisen mahdollistumisen lisäksi pajoilla työskentelevät yksilövalmentajat voivat tarjota tukea työpajalla opintojaan suorittaville nuorille. Yksilövalmentajat voivat tarvittaessa tukea nuoren kasvua sekä arjen- ja elämänhallinnan kehittymistä joko yksilöllisesti tai ryhmämuotoisessa toiminnassa. TPY summaa, että työpajoilla tehdään yhteistyötä esityksessä mainittujen ammatillisen sekä siihen valmentavan ja valmistavan koulutuksen lisäksi laajasti myös peruskoulujen ja lukioiden kanssa. Myös näiden kanssa tehtävää yhteistyötä tulee jatkossa kehittää, vaikka niitä ei nyt käsillä olevassa esityksessä erityisesti korostetakaan.

Esityksessä todetaan edelleen, että työpajojen ja opetuksen järjestäjien yhteistyön kehittämiseksi voidaan laatia ohjeita ja **malleja esimerkiksi yhteistyösopimusten laatimiseksi sekä suosituksia yhteistyön edelleen kehittämiseksi**. Tämä on kannatettavaa. TPY:n näkemyksen mukaan samalla tulee selvittää ja tutkia yhteistyön mahdolliset verotukselliset näkökohdat. Tällä tarkoitetaan sitä, että työpajoja ei voida suoraan rinnastaa yrityksiin. Työpajojen ensisijaisena tavoitteena on palveluihin osallistuvien nuorten ja aikuisten valmennus hyvään arkeen, koulutukseen ja työelämään.

Kokonaisuudessaan lakiesityksen ensisijaisena tavoitteena on ohjata oppivelvolliset tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Niiden oppivelvollisten kohdalla, joilla tämä ei ole perusteltua, voi oppivelvollinen osallistua valmentavaan ja valmistavaan koulutukseen, jotka esityksen mukaan tekisivät tiivistä yhteistyötä paikallisten työpajojen kanssa. Lisäksi ne oppivelvolliset, joilla on todettu diagnosoidun vian, vamman tai haitan lisäksi opiskelukyvyn heikentymistä, voidaan kriteerien täytyessä ohjata myös ammatilliseen kuntoutukseen. Kuntoutusjaksot voivat olla hyväksiluettavissa osaksi oppivelvollisuuskoulutusta, mutta ne ovat myös hyväksytyt syy olla vapautettuna opetuksesta. Esitys tukee osaltaan hallituksen tavoitetta, jonka mukaan jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan jatkomaailloisuus lukioissa, ammatillisessa koulutuksessa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. TPY toteaa, että oppivelvollisuuden monipuolisten toteuttamisvaihtoehtojen lisäksi erityistä huomiota tulee jatkossa kiinnittää oppimaan oppimisen taitojen vahvistamiseen sekä oppilaanohjaukseen.

Lopuksi TPY toteaa, että esitys asettaa työpajoille laajasti odotuksia ja tehtäviä. Työpajatoimijoiden huolehtiessa osaltaan vahvempaa tukea tarvitsevien oppivelvollisten yksilöllisistä koulutuspoluista, on työpajatoiminnan resursointi turvattava ja laajennettava sitä vastaamaan kasvaneita tehtäviä.

Valtakunnallinen työpajajyhdistys ry (TPY) on järjestö, jonka jäsenenä on noin 220 työpajaorganisaatiota Suomessa. Suuri osa TPY:n jäsenistä on kunnallisia (54 %), mutta lisäksi työpajatoimintaa toteutetaan mm. yhdistyksissä, säätiöiden ylläpitämässä sosiaalisen työllistämisen yksiköissä sekä koulutuskuntayhtymien ylläpitämässä työpajoissa. Työpajat ovat käytännössä monialaisen yhteistyön perusyksiköitä kunnissa. Työpajassa pyritään työn teon ja siihen liittyvän työ- ja yksilövalmennuksen avulla vahvistamaan valmentautujien työ-, työelämä- ja arjenhallintataitoja.

Yhteenveto: TPY:n lausunnon keskeinen sisältö

TPY käsittelee lausunnossaan yksinomaan lakia oppivelvollisuudesta, eikä siihen sidoksissa olevia muita säädöksiä. Lausunnossa ei oteta kantaa, tulisiko oppivelvollisuudesta säätää lakiehdotuksen mukaisesti koko ikäluokkaa koskien, vaan ainoastaan nostetaan esiin esityksestä **huomioita työpajatoimijoiden ja koulutuksenjärjestäjien nykyisestä ja mahdollisesta yhteistyöstä tulevaisuudessa**.

Kuten lakiesityksen taustoituksessa todetaan, **työpajat ovat jo pitkään toimineet paikallisesti koulutuksenjärjestäjien kumppaneina niin perusopetuksessa kuin toisen asteen koulutuksessa**. Monet työpajat ovat **tunnistaneet työpajojen oppimisympäristön yhteistyössä oppilaitosten kanssa**. Tunnistamistyön tueksi on kehitetty **erilaisia työvälineitä**, joita voidaan käyttää työpajoilla monin eri tavoin; esimerkiksi oppimisympäristöjen analysointiin ja osaamista kerryttävien tehtävien tunnistamiseen, valmennusjaksojen suunnitteluun, seurantaan ja arviointiin, kertyvän osaamisen dokumentaatioon sekä erilaisten yksilöllisten koulutus- ja työelämäpolkujen suunnitteluun.

Lakiesityksessä tarkastellaan työpajojen käyttöä ammatillisen koulutuksen työssäoppimisen ympäristönä. TPY toteaa, että nykyisellään ammatillisen koulutuksen osalta työpajojen ja koulutuksen järjestäjien **yhteistyö on tätä paljon monimuotoisempaa**. Työpajan oppimisympäristöä voidaan käyttää **työssäoppimisen lisäksi laajasti myös ATTO-aineiden sekä ammatillisten ja vapaavalintaisten tutkinnon osien toteuttamisessa**. Näiden lisäksi työpajoilla toteutetaan arjen- ja elämänhallintaa tukevia jaksoja sekä **oppisopimus-koulutusta ja tuotantokoulutoimintaa**. Esityksessä arvioidaan myös, että mikäli opiskelijan opiskelut eivät edisty toivotusti, voitaisiin nuoren ammatillista koulutusta toteuttaa työvaltaisena esimerkiksi opinnollistuksessa työpajaympäristössä. Tämä on mahdollista, mutta parasta olisi, jos **siirtymä työpajalle voitaisiin toteuttaa joustavasti opetuksen yksilöllistämisen hengessä**. Työpaja on tasavertainen **oppimisympäristö, jossa esimerkiksi tekemällä oppijoilla on mahdollisuus edetä opinnoissaan tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti**.

Ammatillisten opintojen ohella esityksessä korostuu valmistavan ja valmentavan koulutuksen ja työpajojen yhteistyö. Esityksen mukaan työpajat voivat toimia valmistavien koulutusten oppimisympäristöinä, jolloin osa tai osia valmistavasta koulutuksesta suoritettaisiin työpajalla. TPY huomauttaa, että työvaltaisen oppimisen mahdollistumisen lisäksi pajoilla työskentelevät yksilövalmentajat voivat tarjota tukea työpajalla opintojaan suorittaville nuorille. Yksilövalmentajat voivat tarvittaessa tukea nuoren kasvua sekä arjen- ja elämänhallinnan kehittymistä joko yksilöllisesti tai ryhmämuotoisessa toiminnassa. Vaikka esityksessä korostuu ammatillisten koulutuksenjärjestäjien kanssa tehtävä yhteistyö, **ei peruskoulujen ja lukioiden kanssa tehtävää yhteistyötä saa unohtaa**, vaan myös sitä tulee kehittää myös edelleen.

Esityksessä todetaan edelleen, että työpajojen ja opetuksen järjestäjien yhteistyön kehittämiseksi voidaan laatia ohjeita ja **malleja esimerkiksi yhteistyösopimusten laatimiseksi sekä suosituksia yhteistyön edelleen kehittämiseksi**. Tämä on TPY:n mielestä kannatettavaa. TPY:n näkemyksen mukaan tulee myös selvittää ja tutkia yhteistyön mahdolliset verotukselliset näkökohdat. **Lopuksi TPY toteaa, että esitys asettaa työpajoille laajasti odotuksia ja tehtäviä**. Työpajatoimijoiden huolehtiessa osaltaan vahvempaa tukea tarvitsevien oppivelvollisten yksilöllisistä koulutuspoluista, on työpajatoiminnan resursointi turvattava ja laajennettava sitä vastaamaan kasvanutta tehtäväkenttää.